

יום הזכרון לחללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות האיבה

מטרות

1. בירור מהות הזכרון העומד במרכזו של יום הזכרון לחללי מע' ישראל ונפגעי ונפגעות פעולות האיבה.
2. טיפוח תחושת הזדהות עם האבל הלאומי המצוין ביום הזכרון, ועמידה על המנהגים העומדים במרכז היום.

מהלך (שיעור כפול)

1. פתיחה (5 דק')

יום הזכרון לחללי מערכות ישראל ולנפגעי פעולות האיבה מצוין מדי שנה בד' באייר. זהו יום בו מתייחד עם ישראל עם זכר בניו ובנותיו שנפלו במערכות ישראל. אחת לשנה מתאחד עם ישראל סביב זכרון בניו ובנותיו שמסרו נפשם להשגת עצמאות המדינה והבטחת קיומה. אלו רגשות מתעוררים בכם ביום זה?

2. תפילת יזכור (15 דק')

- נקריא את תפילת יזכור, ונזכיר שתפילה זו נקראת בטקסי יום הזכרון לשואה ולגבורה ובטקסי יום הזכרון לחללי מע' ישראל ונפגעי ונפגעות פעולות האיבה.

יִזְכֹּר עִם יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנָיו וּבָנוֹתָיו הַנָּאֳמָנִים וְהָאֲמִיצִים,
חַיִּילֵי צָבָא-הַהֲגָנָה לְיִשְׂרָאֵל,
וְכָל לוחָמֵי הַמַּחְתָּרוֹת וְחֲטִיבוֹת הַלוחָמִים בְּמַעֲרְכוֹת הָעָם,
וְאֲנָשֵׁי קְהֵילוֹת הַמּוֹדִיעִין, הַבִּטְחוֹן, הַמְשָׁטָרָה וְשָׂרוֹת בְּתֵי הַסֵּהַר,
אֲשֶׁר חָרְפוּ נַפְשָׁם בְּמַלְחָמָה עַל תְּקוּמַת יִשְׂרָאֵל,
וְכָל מִי שֶׁנִּרְצָחוּ בְּאֶרֶץ וּמְחוּצָה לָהּ בְּיַד מְרַצְחִים מְאָרְגוּנֵי הַטְּרוֹר.

יִזְכֹּר יִשְׂרָאֵל וְיִתְבָּרַךְ בְּזִרְעוֹ וְיֵאָבֵל עַל זֵיו הָעֲלוּמִים
וְחֻמְדַּת הַגְּבוּרָה וְקִדְשֵׁי הַרְצוֹן וּמִסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ
שֶׁל הַנְּסָפִים בְּמַעֲרְכֵי הַכְּבֵדָה.

יְהִי חַלְלֵי מַעֲרְכוֹת יִשְׂרָאֵל עֲטוּרֵי הַנֶּצְחוֹן
חַתוּמִּים בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דוֹר.

- נשאל האם ישנן מילים לא ברורות או מושגים שאינם מוכרים, ונבאר (המילים המודגשות הן מילים שכדאי לברר עם התלמידים).
- נספר שהנוסח המקורי של 'יזכור' נכתב בזמן מלחמת העצמאות. עם השנים נוספו לתפילה ציבורים נוספים כגון חללי משטרת ישראל, ונפגעי פעולות הטרור.

- נשאל: למי פונה התפילה? (עם ישראל, האדם היחיד) מה התפילה דורשת מאיתנו בציווי 'זכור'? (שאלה ראשונית, ההעמקה בהמשך)
- 3. זכרון – בין זכרון אישי לזכרון קולקטיבי (דיון) (15 דק')
  - אילו דרכי הנצחה אתם מכירים? (נר זכרון, ספר, סרט, ספר, אנדרטה, טקס, שיר)
  - מדוע לדעתכם חשוב לזכור? האם כדאי לזכור הכל? האם חשוב גם לשכוח?
  - מהו ההבדל בין זכרון בעל אופי לאומי קולקטיבי (משותף) לבין זכרון אישי?
  - מהו ההבדל בין דרכי זכרון בעלי אופי לאומי קולקטיבי (משותף) לבין דרכי זכרון אישיים?
- 4. כיצד זוכרים? (15 דק') עבודה בקבוצות חקר, 20 דק' להצגת התוצרים במליאה)

נחלק את הכיתה לשלוש קבוצות חקר. כל קבוצה תחקור פרקטיקת זכרון אחרת הנהוגה במסגרת ציון יום הזכרון (אם בחוק ואם באופן וולונטארי). לאחר החקר, התלמידים יחזרו למליאה ויצגו את מה שלמדו לכלל הכיתה. הקבוצות יעסקו באחד משלושה נושאים: מדבקת דם המכבים, שירי זכרון, חוק יום הזכרון.
- 5. צפייה בסרטון 'דני והסנדלר' – זכרונות חיים (10 דק')
  - נאמר: בסרטון שראינו היוצרים בחרו להנציח את דני דרך הקשר המיוחד שרקם עם הסנדלר. נשאל: מדוע לדעתכם בחרו להציג את סיפור חברותו עם הסנדלר, ולא סיפור אחר מחייו של דני, או מרגעי מותו?
- 6. סיכום: 'במותם ציוו לנו את החיים' (5 דק')
  - נרשום על הלוח את הביטוי 'במותם ציוו לנו את החיים', ונספר שהמשורר חיים נחמן ביאליק תבע את הביטוי במסגרת שיר שכתב ('אם יש נפשך לדעת').
  - נשאל: מדוע לדעתכם ביאליק התכוון? מה הציווי שציוו לנו החללים? (בין אבל לשמחה, בין המוות לחיים, הצוואה להמשיך לחיות ולשמוח).
  - סיכום המורה: הביטוי 'במותם ציוו לנו את החיים' מבקש להמחיש את ההערכה העצומה לאלו שהקריבו את חייהם למען הגנת העם והמדינה, ומביע את הקשר ההדוק והכואב בין המוות ובין החיים.

נספחים

קבוצת חקר – חוק המדינה

1. קראו את תקציר חוק יום הזכרון.

חוק יום הזכרון לחללי מערכות ישראל ונפגעי פעולות האיבה 1963 (תקציר)

- ד' באייר הוא יום זכרון גבורה ללוחמי צבא-הגנה לישראל שנתנו נפשם על הבטחת קיומה של מדינת ישראל וללוחמי מערכות ישראל שנפלו למען תקומת ישראל, להתייחדות עם זכרם ולהעלאת מעשי גבורתם.
- ביום הזכרון תהא בכל רחבי המדינה דומיה של שתי דקות בהן תשובות כל עבודה ותיפסק כל תנועה בדרכים.
- הדגלים על הבניינים הציבוריים יורדו לחצי התורן.
- יקוימו אזכרות ועצרות-עם.
- ייערכו טכסי התייחדות במחנות צבא-הגנה לישראל ובמוסדות חינוך.
- תכניות השידורים יביעו את ייחודו של היום.
- בליל יום הזכרון יהיו בתי קפה סגורים מתחילת יום הזכרון ועד לזריחת השמש למחרתו.

2. כיצד החוק מסייע להנציח את הלוחמים לדעתכם?

3. מהן דרכי הנצחה המעוגנות בחוק?

4. משימה – אילו התבקשתם להמליץ להוריד או להוסיף מנהג נוסף לחוק, מה הייתם ממליצים?

5. משימה – נסחו בפסקה הסבר לכל הכיתה על חשיבות החוק והסיבות לקיימו, וכן את המלצתכם להוריד או להוסיף מנהג לחוק?

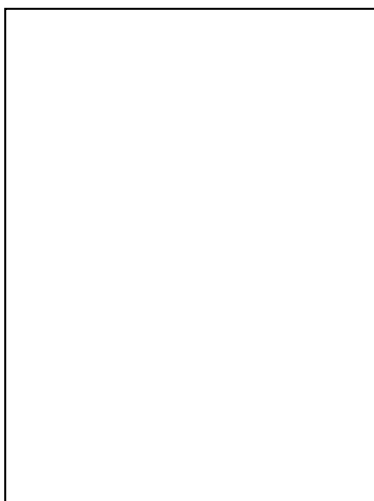
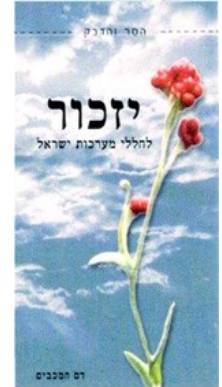
קבוצת חקר – מדבקת דם המכבים

1. נסו לשער מדוע מופיע פרח על מדבקה המחולקת במסגרת יום הזכרון? מדוע דווקא פרח זה?
2. קראו את ההסבר המצורף אודות מדבקת 'דם המכבים'.

דם המכבים

סמלו של יום הזכרון הינו פרח דם המכבים, הצומח על פי המסורת בכל מקום בו נפלה טיפה מדמם של המכבים (חשמונאים).
 בראשית הציונות, אחרי שנים ארוכות בגלות, חיפשה התנועה הציונית אחר דמויות וקבוצות שקדמו לגלות, שיוכלו לשמש השראה ללוחמים החדשים. המכבים נתפסו כמי שלחמו, בשונה מהיהודים בגולה, שלא היה בכוחם להילחם למען עצמם. המכבים היו מקור השראה ללוחמים המודרניים שנלחמו בצבא היהודי החדש.
 סמל זה שנבחר ליום הזכרון מביט אל העבר בשני מובנים: הוא קושר בין ימינו לבין ימי המכבים כמקור השראה, והוא מביט את הלוחמים שנפלו בקרבות, אבל הוא גם צופה אל העתיד: כי במקום שבו נפלו הלוחמים, פורחים פרחים חדשים.
 משרד הביטחון מנפק מדבקות עם תמונת הפרח והן מחולקות בטקסי הזכרון השונים ונענדות על דש הבגד. מקורו של המנהג הוא גם במסורת שהתפתחה בבריטניה לאחר מלחמת העולם הראשונה בה עונדים בימי הזכרון של חודש נובמבר פרחי פרג מנייר או פלסטיק על דש הבגד.

3. איזה רגש מעורר בכם תיאור זה?
4. מה, לדעתכם, מטרתה של מדבקת דם המכבים על דשי חולצתם של המשתתפים בטקסי יום הזכרון הממלכתיים?
5. משימה – לאחר שראיתם כיצד הפך פרח דם המכבים לסמל, והכרתם את המסר העומד מאחוריו, חשבו על מסר שהייתם רוצים להעביר באמצעות מדבקה במסגרת יום הזכרון.
6. נסחו בפסקה הסבר לכל הכיתה על מטרת מדבקת 'דם המכבים', ומה היא מעוררת במשתתפי הטקס?

קבוצת חקר – שירי זכרון

1. קראו את ההסבר על שירי הזכרון והמיזם 'עוד מעט נהפוך לשיר'.

שירי הזכרון הרבים והשונים הפכו להיות חלק בלתי נפרד מן ההווה הישראלית בכלל ומטקסים ואירועים של יום הזכרון בפרט. השירים השונים המלווים את המאבק לעצמאות ומלחמות ישראל הם חלק מתהליכי ההנצחה והזכרון של משפחות הנופלים והציבור הרחב. מילות השירים, והמנגינות מהוות עבור רבים דרך לחוש את העצב, להזדהות עם הגבורה והפחד, ולדבר על דרך הכאב והשכול.

"עוד מעט נהפוך לשיר" היה מיזם מוזיקלי להנצחת חללי מערכות ישראל, ביוזמתה ובהפקתה של תחנת הרדיו גלי צה"ל. במסגרת המיזם, שנערך בשנים 2001 עד 2013, נבחרו מדי שנה מספר שירים שמילותיהם נכתבו על ידי חיילים וחיילות שנפלו ועל ידי אזרחים שנהרגו בפעולות טרור, ואלו הולחנו ובוצעו על ידי מבחר מאמני ישראל המוכרים. השירים המוקלטים הושמעו במסגרת שידורי התחנה ביום הזכרון לחללי מערכות ישראל.

במסגרת המיזם, שנערך כמעט מדי שנה מאז 2001, נאספו ממקורות שונים טקסטים רבים שכתבו חיילים שנפלו במשך כל שנות קיומה של מדינת ישראל, וכן שירים שכתבו אזרחים שנהרגו בפיגועי טרור. הטקסטים הועברו למוזיקאים ישראלים מוכרים, וכל מוזיקאי בחר את השיר אותו הוא מעוניין להלחין. תהליך זה יצר חיבורים ייחודיים בין סגנונות מוזיקליים ותרבותיים שונים. כמו כן, במסגרת תהליך הפקת השירים נפגשו אנשי גלי צה"ל עם המשפחות השכולות על מנת להכיר מקרוב את סיפוריהם של הנופלים, והדבר התבטא בכתבת רדיו על אודות כל אחד מהנופלים ששיריהם הולחנו במסגרת המיזם. לעיתים אף תהליך הלחנתו והקלטתו של השיר התבצע בליווי בני המשפחה השכולה. השירים והכתבות אודות הנופלים הושמעו מדי שנה ביום הזכרון לחללי מערכות ישראל, במשדר רדיו מיוחד.

(ויקיפדיה)

2. אילו שירי זכרון (בהקשר של יום הזכרון) אתם מכירים ואוהבים? מה הם מעוררים בכם?
3. מדוע לדעתכם הפכו שירי הזכרון למנהג מרכזי ביום הזכרון?
4. משימה – בחרו שיר זכרון שכל קבוצת החקר מכירה ואוהבת (אותו תשמיעו לכיתה במליאה). בנוסף, רשמו פסקת הסבר שתציגו במליאה הכיתתית – מדוע הפכו שירי הזכרון למנהג מרכזי ביום הזכרון.
